

razgovarao: Željko PRIMORAC

Andrej Plenković jedan je od aktivnijih zastupnika u Europskom parlamentu, potpredsjednik je Odbora za vanjske poslove EP-a i prati pristupanje BiH i Srbije Uniji. Njegov se glas pozornost sluša u raspravama o napretku tih zemalja u usvajanju europskih standarda. Hrvatske zajednice u BiH i Srbiji očekuju da se njihov položaj i ravnopravnost poboljšaju kroz pristupni proces Uniji. To potvrđuje i uspjeh naših euro-zastupnika u donošenju Rezolucije kojom se osuđuje centralizam i separatizam u okvirima BiH, ali i usvajanje amandmana na izvješće o napretku Srbije kojim joj se preporuča da preispita svoj stav o pravosudnoj nadležnosti nad zločinima počinjenim početkom devedesetih u zemljama bivše Jugoslavije. O tome i drugim pitanjima razgovaramo s Andrejem Plenkovićem.

■ Gospodine Plenković, Europska unija je objavila izvješće o napretku BiH. Jeste li zadovoljni sadržajem izvješća i mogu li i Hrvati u BiH biti bitni njime zadovoljni?

Zadovoljan sam sadržajem Rezolucije o napretku BiH koja će idućeg tjedna biti usvojena na plenarnoj sjednici u Strasbourgu. Na tragu novog pristupa politike EU, Rezolucija je poticajna jer ohrabruje vlasti u BiH da odlučno krenu s provedbom sveobuhvatnih europski usmjerenih reformi. Drago mi je da je niz prijedloga nas zastupnika iz HDZ/HSS-a uvršten u kompromisni tekst. Oni su na crti našeg kontinuiranog zalaganja za napredovanje cjelovite BiH prema EU, kao i za jednaka prava Hrvata kao najmalobrojnijeg konstitutivnog naroda. Odnose se na ravnopravnost u javnom medijskom servisu i obrazovnom sustavu, učinkovitu koordinaciju europskih poslova na svim razinama vlasti, olakšavanje povratka izbjeglica u RS, te poštivanje standarda zaštite okoliša koji se odnose na rafineriju u Bosanskom Brodu, te zaštitu sliva rijeka Neretve i Trebišnjice. Usvojen je i naš amandman o sklapanju Protokola kojim bi se uvažilo članstvo RH u EU, te zadržala tradicionalna trgovina između RH i BiH. O Rezoluciji

Ne može biti prihvatljivo da država odgovorna za agresiju na Hrvatsku, preuzevši pravno nevaljane optužnice tzv. JNA, samo dvadeset godina kasnije procesuirala i presuđuje hrvatskim državljanima za zločine počinjene na hrvatskom teritoriju tijekom te iste agresije

NE SMIJEMO DOPUSTITI DA SRBIJA MORA Povući Zakon nad hrvatskim nacima

se pozitivno očitovao i hrvatski član Predsjedništva BiH dr. Čović.

■ Stvorio se dojam u javnosti kako je posljednja slamka spasa za Hrvate u BiH pristupanje Europskoj uniji. Hrvati se nadaju da će ravnopravnost na institucionalnoj razini steći kroz zaštitne mehanizme EU. Može li se kroz proces pristupanja EU revidirati i Daytonski mirovni sporazum na principu federalizma?

Prije gotovo 20 godina, Daytonsko-pariški mirovni sporazum predstavljao je uspjeh jer je doveo do kraja rata u BiH. Činjenica je da su se parcijalne reforme Daytonskog okvira pokazale nedostatnim, a nerijetko i neadekvatnim. Stoga se u Rezoluciji navodi da buduća ustavna reforma treba uzeti u obzir načela federalizma, decentralizacije, supsidijarnosti i legitime zastupljenosti kako bi se omogućila primjerena integracija BiH u EU. Nužno je da konkretan dogovor postignu stranke i institucije u BiH, a tome može pomoći i činjenica da su sva tri novoizabrana člana Predsjedništva BiH iz obitelji stranaka Europskih pučana (HDZ, PDP, SDA). Sada vlasti u BiH imaju priliku iskoristiti britansko-njemačku inicijativu koju je prihvatila EU, te učinkovitom koordinacijom europskih poslova osigurati provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju čije se stupanje na snagu očekuje 1. lipnja. To će biti najsnažniji mehanizam za poduzimanje gospodarskih, socijalnih i pravnih reformi, a ujedno i obveza da se tijekom europskog puta i faktično osigura ravnopravnost triju naroda i ostalih. Uvjeren sam i da će legitimni predstavnici na državnoj i federalnoj razini iz redova HDZ-a BiH i HNS-a BiH dobro artikulirati interese hrvatskog naroda. Na svom europskom putu BiH može očekivati snažnu i iskrenu potporu hrvatskih zastupnika u EP.

■ Prilikom rasprave o izvješću o napretku Srbije, hrvatski euro-zastupnici uložili su amandman kojim su željeli poništiti nadležnost srbijanskih sudova nad događajima na tlu Hrvatske tokom Domovinskog rata. Međutim, amandman je prošao tek tijesnom većinom. Zar EU ne shvaća da ne želimo da agresor ima pravnu jurisdikciju nad našim državnim teritorijem i građanima?

Rezolucija EP-a o Srbiji vrlo je

Bosna i Hercegovina i ravnopravni status Hrvata kao konstitutivnog naroda, trebaju biti prioritet broj jedan hrvatske vanjske politike, a zaštita hrvatske manjine u drugim zemljama trajna zadaća na načelima reciprociteta i bilateralnih sporazuma

FOTO ROBERT ANIC/PIXSELL

značajna jer se usvajanjem HDZ/HSS-ovog amandmana po prvi put na razini institucija EU internacionalizira sporni srbijanski Zakon kojim se, protivno temeljnim načelima međunarodnog kaznenog prava, širi nadležnost pravosudnih organa Srbije na teritorij država bivše SFRJ. Nažalost, dio zastupnika nije bio u potpunosti svjestan da se ne radi o primjeni klasičnog načela univerzalne jurisdikcije, kako je tvrdila srpska diplomacija, nego o arbitrarnom proširenju nadležnosti srpskih tijela na teritorij točno određenih susjednih država. Ne može biti prihvatljivo da država odgovorna za agresiju na Hrvatsku, preuzevši pravno nevaljane optužnice tzv. JNA, samo dvadeset godina kasnije procesuirala i presuđuje hrvatskim državljanima za zločine počinjene na hrvatskom teritoriju tijekom te iste agresije. Stoga smo u intenzivnim razgovorima s mnogobrojnim zastupnicima iz svih političkih grupa, kao i s nadležnim dužnosnicima iz Europske komisije strpljivo tumačili pravne i političke implikacije spornog Zakona, što i dalje radimo nakon što je Rezolucija izglasana.

■ Amandman, u ublaženoj formi, Srbiji preporuča da preispita zakon temeljem kojeg se proglasila nadležnom nad sukobima na tlu bivše Jugoslavije. Ima li naznaka da će Srbija povući sporni zakon?

Kao država kandidatkinja, Srbija treba uvažavati odluke institucija EU. Stoga sam uvjeren da će, sukladno Rezoluciji, Srbija preispitati sporni Zakon u suradnji s Komisijom i susjednim državama, a u duhu dobrosusjedstva i pomirbe. Načelnu spremnost da se razmotri Zakon najavio je ministar Dačić u Zagrebu na sam dan izglasavanja Rezolucije. Mi smo otvorili mogućnost hrvatskoj diplomaciji da europskim partnerima, ali i Srbiji, još uvjerljivije prenese važnost ovog pitanja, jer ne smijemo dopustiti ponavljanje slučaja Marić. Uz amandman koji poziva Srbi-

NOVI SLUČAJ MARIĆ, DON O JURISDIKCIJI NACIONALNIM TERITORIJEM!

Rezolucija o napretku BiH je poticajna, a i niz prijedloga nas zastupnika iz HDZ/HSS-a uvršten u kompromisni tekst. Oni su na crti našeg konstantnog zalaganja za napredovanje cjelovite BiH prema EU, kao i za jednaka prava Hrvata kao najmalobrojnijeg konstitutivnog naroda

Za ulazak u EU je nužno da konkretan dogovor postignu stranke i institucije u BiH. Posebna odgovornost je na HDZ, PDP, SDA - one su sve tri iz obitelji stranaka Europskih pučana

ju da preispita uvođenje hibridnog načela 'teritorijalno kvazi-univerzalne' jurisdikcije, u finalnom tekstu usvojen je i niz drugih amandmana zastupnika EPP-a (HDZ/HSS). Njima je naglašena i važnost uključenosti predstavnika nacionalnih manjina u predstavnička tijela na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, zaštita prava manjina, pronalaženje nestalih osoba, kao i poštovanje bilateralnih sporazuma.

■ **Javnost pamti vaše pitanje europskom povjereniku za migracije od kojeg ste tražili stav Europske komisije o bilateralnim ugovorima o kretanju u pograničnom području. Hoće li Hrvatska sa sadašnjih 5 km dubine pograničnog pojasa mogućnost izdavanja propusnica pomaknuti na 30 km, te time riješiti brojne probleme stanovništva uz granicu?**

Točno, prošle godine nakon razgovora s predstavnicima lokalnih vlasti s područja grada Vrgorca o problemu stanovnika koji imaju prebivalište izvan pograničnog područja RH i BiH, uputio sam pismeno pitanje Komisiji i zatražio pre-

poruke za prilagodbu Sporazuma. U svom odgovoru, Komisija je bila jasna. Ona podupire punu primjenu olakšavanja pograničnog prometa između RH i BiH u području do 30 km od granice. Stoga je na Vladi da poduzme odgovarajuće korake u dijalogu s BiH i Komisijom, kako bi rad i život ljudi toga područja s obje strane granice učinila kvalitetnijim.

■ **Što mislite o kandidaturi Vesne Pusić za glavnu tajnicu UN-a?**

O kandidaturi sam doznao iz medija. Da je njena kampanja u tijeku vidi se i zbog brojnih posjeta dalekim zemljama. Sada su jasniji razlozi niza suzdržanih vanjskopolitičkih stavova ministricice, jer očito želi pridobiti potporu što šireg kruga zemalja. S obzirom da je konkurencija za mjesto glavnog tajnika UN-a velika, a proces izbora kompleksan, teško je predvidjeti povoljan rezultat ovog lobiranja.

■ **Vaša domena je vanjska politika. Kako ocjenjujete hrvatski vanjskopolitički angažman i status RH u međunarodnim odnosima u mandatu vlade Zorana**

Milanovića?

Aktualna Vlada je preuzela vođenje Hrvatskom nakon uspješno okončanih pristupnih pregovora i potpisivanja Ugovora o pristupanju u EU prethodne HDZ-ove Vlade. To je ovoj Vladi dalo znatan manevarski prostor za afirmiranje novog vanjskopolitičkog položaja RH u okolnostima članstva u EU i NATO-u. Nažalost, Vlada je samo dva dana prije članstva u EU, donošenjem Lex Perković, pokazala da je nevjerođostojan partner koji krši

Reforma BiH

20

godina poslije Daytonu treba imati načela decentralizacije, federalizma, supsidijarnosti i legitimne zastupljenosti

dogovorene obveze. Ujedno, taj potez je pokazao manjak poznavanja europskog zakonodavstva, kao i političke volje za suočavanjem s prošlošću. Dojam je da je hrvatska vanjska politika bila nedovoljno aktivna u građenju boljih političkih i gospodarskih odnosa sa zemljama u srednjoj i zapadnoj Europi. Nedovoljno su emancipirane mogućnosti EU Dunavske i Jadransko-jonske strategije. Vlada nije pravodobno osudila Šešeljev ratnohuškački radikalizam i izostanak reakcije srbijanskih vlasti, niti je dovoljno angažirano apelirala na europske institucije da se preispita srpski zakon o širenju jurisdikcije. Ta pitanja snažnije su međunarodno profilirana tek djelovanjem hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Podsjećam da ni premijer Milanović ni ministrica Pusić u dvije godine našeg članstva u EU nisu još nijednom sazvali sastanak sa zastupnicima u EP kako bismo razgovarali o vanjskopolitičkim, ali i sektorskim interesima Hrvatske u EU, jer je EP zajedno s Vijećem zakonodavac i proračunska vlast EU. Hrvatska se trebala puno jasnije solidarizirati s Ukrajinom, koja je žrtva agresije, te operativno prenijeti iskustva naših stručnjaka iz mirne reintegracije Podunavlja, kao i procesa pristupanja u EU da pomogne Ukrajini u provedbi Sporazuma o pridruživanju. Ujedno, unatoč najavama, i dalje nije donesen novi Zakon o vanjskim poslovima.

■ **Je li Hrvatska profitirala ulaskom u EU, te na kojem području?**

Gotovo dvije godine od članstva u EU, Hrvatska bilježi određene pozitivne pomake u pogledu europeizacije društva, no nisu iskorištene sve prilike koje članstvo pruža. Posebno je zabrinjavajuće nazadovanje u ekonomskom smislu. Na začelju smo po BDP-u, a među prvima po stopi nezaposlenosti. Nedavno je Europska komisija po drugi put zaključila da u Hrvatskoj postoje prekomjerne makroekonomske neravnoteže koje zahtijevaju odlučniju reformsku akciju i zbog kojih se Hrvatska nalazi pod posebnim nadzorom Komisije. Od trenutne se Vlade očekivalo da od početka mandata pokrene cjelovite strukturne reforme i ponudi adekvatne mjere za izlazak iz procedure prekomjernog deficita, te nastavi s pripremama i provedbom projekata koji se financiraju iz EU fondova. Nažalost, takve akcije su izostale i ne naziru se ozbiljna rješenja. Jednokratne ad hoc mjere koje je Vlada pokušala provesti nisu polučile rezultate.

■ **Nakon ulaska u EU i NATO, koji bi trebao biti naredni strateški hrvatski vanjskopolitički cilj?**

Članstvo u NATO-u i u EU-u pomoći će Hrvatskoj da osigura kvalitetniji život svojih građana, a najvažniji strateški zadatak je što asertivnije pozicioniranje unutar ovih dviju organizacija kako bi se vidjela dodana vrijednost članstva i osigurala prepoznatljivost zastupanja interesa. U uvjetima globalizacije i liberalizacije trgovine, Hrvatska ima zadaću efikasnije koristiti položaj članice EU na trećim tržištima, brže povlačiti

europska proračunska sredstva, a politike EU staviti u funkciju gospodarskog rasta i povećati konkurentnost hrvatskog gospodarstva na unutarnjem tržištu EU-a. Ključno je dobro pozicionirati Hrvatsku i u okviru transeuropskih prometnih, energetskih i digitalnih infrastruktura. S obzirom da se globalne političke i sigurnosne prilike radikalno mijenjaju, a prijetnje terorizma, ekspanzionizma i ilegalnih migracija stalno povećavaju, Hrvatska treba dati svoj doprinos u procesu oblikovanja buduće institucionalne arhitekture Unije, njene Sigurnosne strategije i revidirane Politike susjedstva. Kroz članstvo u EU i NATO, Hrvatska ima prigodu sudjelovati u globalnom upravljanju te očuvanju svjetskog poretka koji se temelji na europskim vrijednostima, međunarodnom pravu i učinkovitoj multilateralnoj suradnji. Kroz desetak godina, uz odgovarajući ekonomski rast, Hrvatska može postati i članica OECD-a. Za ukupnu učinkovitost našeg vanjskog djelovanja trebalo bi još više uključiti hrvatsku dijasporu, ali i brojne hrvatske stručnjake koji se upravo sada pozicioniraju u međunarodnim institucijama, poslovnoj i akademskoj zajednici diljem Europe i svijeta.

■ **Što bi trebala biti temeljna odrednica hrvatske politike u odnosima sa susjedima u jugoistočnoj Europi?**

Proces približavanja, a u konačnici i članstva u EU, svih naših susjeda u strateškom je interesu Hrvatske. Temeljne odrednice pristupa hrvatske politike u tom procesu trebaju biti solidarnost, konstruktivnost i principijelnost kad je riječ o ispunjavanju kriterija. Usvajanjem rezolucija o Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji, a uskoro i o BiH, te Albaniji, i Europski parlament naglašava svoju kontinuiranu potporu europskim aspiracijama zemalja jugoistoka Europe. Međutim, treba imati na umu da u pet godina mandata Junckerove Komisije neće biti novih proširenja. Rezultati prošlogodišnjih europskih izbora na kojima su populističke snage s krajnje lijevice i desnice ostvarile značajan uspjeh u starim i velikim članicama EU, potvrđuju trend da ozračje u europskoj javnosti o daljnjim proširenjima EU nije osobito povoljno. Što se hrvatske vanjske politike tiče, Bosna i Hercegovina i ravnopravni status Hrvata, kao konstitutivnog naroda, trebaju biti prioritet broj jedan, a zaštita hrvatske manjine u drugim zemljama trajna zadaća na načelima reciprociteta i bilateralnih sporazuma. □